

Práva trans osob v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva

Eliška Hodysová

Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování ČR před ESLP

16. 5. 2018, kulatý stůl „Společně proti diskriminaci“

Kancelář veřejného ochránce práv

Obsah příspěvku

- A. P., Garçon a Nicot proti Francii
- Hämäläinen proti Finsku

A. P., Garçon a Nicot proti Francii, rozsudek, 6. 4. 2017

- skutkový stav
 - třem stěžovatelům byla vnitrostátními soudy zamítnuta žádost o právní uznání změny pohlaví pro nesplnění zákonných podmínek
 - druhý a třetí stěžovatel
 - odmítli se podrobit „nevratné změně vzhledu“, která ve skutečnosti představovala požadavek na sterilizaci žadatele
 - první stěžovatel:
 - po podstoupení operativní změny pohlaví v zahraničí odmítl podstoupit lékařské vyšetření třemi specialisty určenými soudem
 - druhý stěžovatel:
 - namítal, že podmínka existence poruchy genderové identity je rovněž v rozporu s článkem 8
 - zacházení s transgender osobami jakožto duševně nemocnými představuje zásah do jejich důstojnosti

A. P., Garçon a Nicot proti Francii, rozsudek, 6. 4. 2017

- právní posouzení ESLP:
 - pozitivní závazek státu umožnit právní změnu pohlaví
 - podmínka zákroku či léčby spojené se sterilizací:
 - úzký prostor pro uvážení:
 - jde o základní aspekt intimní identity
 - nese s sebou závažný zásah do fyzické integrity
 - ačkoli neexistuje shoda na evropské úrovni, rýsuje se trend směrem k odstranění této podmínky založený na vývoji v pochopení transgenderu
 - řada mezinárodních orgánů ochrany lidských práv se vyslovila proti

A. P., Garçon a Nicot proti Francii, rozsudek, 6. 4. 2017

- právní posouzení ESLP:
 - podmínka zákroku či léčby spojené se sterilizací (pokračování):
 - ne všechny trans-osoby chtějí tuto operaci či léčbu podstoupit
 - sterilizace se týká základní funkce lidského těla, má dopad na mnoho aspektů integrity člověka – fyzické, duševní, citové, rodinné
 - bez svobodného a informovaného souhlasu je sterilizace neslučitelná s lidskou důstojností
 - zde skutečně svobodný souhlas není – jde o podmínění plného užívání práva na respektování soukromého života vzdáním se práva na fyzickou integritu, která je chráněna nejen článkem 8, ale i článkem 3 Úmluvy
 - zájem na ochraně právní jistoty je legitimní a ve veřejném zájmu, ovšem staví trans-osoby před nemožné dilema – vzdát se práva na tělesnou integritu nebo vzdát se práva na uznání genderové identity
 - je tak narušena spravedlivá rovnováha mezi veřejným zájmem a právy stěžovatelů – porušení článku 8 Úmluvy

A. P., Garçon a Nicot proti Francii, rozsudek, 6. 4. 2017

- právní posouzení ESLP:
 - podmínka diagnózy poruchy genderové identity
 - je stigmatizující tyto osoby označit za duševně nemocné
 - ovšem WHO ji stále uznává za nemoc
 - nenese s sebou zásah do fyzické integrity
 - pouze 4 státy tuto podmínku zrušily a mezinárodní organizace nejsou proti
 - široký prostor pro uvážení
 - chrání před neuváženými změnami pohlaví
 - neporušení článku 8 Úmluvy

A. P., Garçon a Nicot proti Francii, rozsudek, 6. 4. 2017

- právní posouzení ESLP:
 - podmínka podrobit se lékařskému vyšetření ze strany specialistů stanovených soudem
 - široký prostor pro uvážení státu
 - jedná se o oblast provádění dokazování před soudem
 - soudy dostatečně zdůvodnily proč důkazy předložené stěžovatelem nepovažují za postačující
 - ačkoli lékařské vyšetření zahrnovalo vyšetření pohlavních orgánů, tento zásah do práv stěžovatele chráněných článkem 8 nebyl nijak značný
 - neporušení článku 8 Úmluvy

Hämäläinen proti Finsku, **rozsudek, velký senát, 16. července 2014**

- skutkový stav:
 - stěžovatelka se narodila jako muž, po dobu 17 let žila v manželství se ženou, v roce 2009 podstoupila operativní změnu pohlaví
 - požádala o úřední změnu pohlaví
 - úřední změna byla podmíněna souhlasem manželky stěžovatelky s tím, že dojde ke konverzi manželství na registrované partnerství
 - manželka stěžovatelky toto odmítla s tím, že se stěžovatelkou preferují setrvat v manželství

Hämäläinen proti Finsku, rozsudek, velký senát, 16. července 2014

- právní posouzení ESLP:
 - z judikatury nelze dovodit povinnost umožnit osobám stejného pohlaví přístup k manželství, otázka je však předmětem dynamického vývoje
 - absence evropského konsensu stran stejnopohlavního manželství i pokračování manželství po změně pohlaví jednoho z manželů
 - stěžovatelka měla 3 možnosti:
 - setrvat v manželství a snášet obtíže spojené s užíváním mužského rodného čísla
 - přijmout konverzi manželství na registrované partnerství za předpokladu souhlasu manželky
 - požádat o rozvod manželství
 - není nepřiměřené podmiňovat právní uznání změny pohlaví konverzí manželství na registrované partnerství vyžadující souhlas manželky
 - podmínka souhlasu manžela, který nepodstupuje změnu pohlaví, je důležitou zárukou jeho ochrany před jednostranným rozhodnutím druhého manžela, který změnu podstupuje
 - neporušení článku 8 Úmluvy

Děkuji za pozornost.

kontakt: ehodysova1@msp.justice.cz